

Akademija pravnih znanosti Hrvatske

Godišnji znanstveni skup 2019. godine

Suradnja pravne znanosti u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini: aktualne teme

**u suradnji s Pravnim fakultetom Sveučilišta u Mostaru
i uz njegovu potporu**

Mostar, 24. i 25. listopada 2019.

Programski i organizacijski odbor:

prof. dr. sc. Ivan Koprić, prof. dr. sc. Davor Derenčinović,
prof. dr. sc. Sabrina Horović, prof. dr. sc. Vesna Crnić-Grotić,
prof. dr. sc. Vesna Barić Punda, prof. dr. sc. Davorin Lapaš,
prof. dr. sc. Zvonko Miljko i doc. dr. sc. Mato Palić

Tajnik Programskog i organizacijskog odbora:

Kristian Relković

Urednik publikacije:

prof. dr. sc. Ivan Koprić

PROGRAM GODIŠNJEG ZNANSTVENOG SKUPA

Četvrtak, 24. listopada 2019.

1. 15,00 – 15,30 Uvodni dio – pozdravni govori, dvorana III

Prof. dr. sc. Sabrina Horović, dekanica Pravnog fakulteta
Sveučilišta u Mostaru

Prorektor Sveučilišta u Mostaru TBD

Prof. dr. sc. Ivan Koprić, predsjednik Znanstvenog vijeća
Akademije pravnih znanosti Hrvatske

Prof. dr. sc. Davor Derenčinović, predsjednik Akademije pravnih
znanosti Hrvatske

2. Paneli

a. Ustavno i međunarodno pravo, dvorana III – voditelj prof. dr. sc. Ivan Koprić

15,30 – 17,15 izlaganja

Prof. dr. sc. Zvonko Miljko: Ustav Bosne i Hercegovine i Europska
unija

Prof. dr. sc. Ivan Padjen: Diplomacija u granicama prava: Vanjska
politika Republike Hrvatske, Ustav Bosne i Hercegovine te
državno (internacionalno i nacionalno) pravo

Prof. emer. dr. sc. Zvonimir Lauc: Misija pravnik – visoko
stručno i etično tumačenje prava

Doc. dr. sc. Dana Dobrić Jambrović, doc. dr. sc. Nevenko Vranješ:
Zaštita nacionalnih manjina na lokalnoj razini u Hrvatskoj i Bosni
i Hercegovini

Doc. dr. sc. Zlatko Brkić, doc. dr. sc. Vesna Popović, Pravo na
samoodređenje naroda i suvremeno međunarodno pravo

Rasprava

17,15 – 17,30 stanka za kavu

17,30 – 19,00 izlaganja

Dr. sc. Tomislav Dagen, Marina Čepo: Izbjeglička i migracijska
kriza – utjecaj i doseg pravnih akata u svrhu zaštite prava na
pristup teritoriju ili zaštite teritorija

Doc. dr. sc. Mario Krešić, Analiza europskog instituta privremene zaštite

Doc. dr. sc. Tunjica Petrašević, Mato Krmek, Nenad Miletić:
Standardi zaštite ljudskih prava u praksi Ustavnog suda
Republike Hrvatske: Strasbourg vs. Luxembourg

Izv. prof. dr. sc. Alena Jurić, doc. dr. sc. Cvija Jurković, doc. dr. sc.
Jelena Zovko: Aktualna pitanja zaštite prava na tjelesnu slobodu
u pravnoj teoriji i praksi

Rasprava

b. Kazneno pravo, dvorana II – voditeljica prof. dr. sc. Anita Kurtović Mišić

15,30 – 17,15 izlaganja

Prof. dr. sc. Davor Derenčinović: Materijalnopravne implikacije
institucije Europskog javnog tužitelja

Prof. dr. sc. Sabrina Horović, doc. dr. sc. Ivana Stipanović, doc.
dr. sc. Ivan Zovko: Istraživanje i procesuiranje kaznenih djela
počinjenih iz mržnje u Bosni i Hercegovini

Prof. dr. sc. Vesna Crnić-Grotić, doc. dr. sc. Enis Omerović:
Određivanje zastare ratnog zločina u primjeru prakse Europskog
suda za ljudska prava: Slučaj Kamenica

Izv. prof. dr. sc. Damir Primorac, dr. sc. Maja Buhovac, Marko
Pilić: Teorijski i praktični aspekti pravosudne suradnje Hrvatske i
Bosne i Hercegovine u postupcima izručenja

Rasprava

17,15 – 17,30 stanka za kavu

17,30 – 19,00 izlaganja

Izv. prof. dr. sc. Anna-Maria Getoš Kalac, Petra Šprem:
Kaznenopravna i kriminološka perspektiva - delinkventno nasilje
u RH

Doc. dr. sc. Marta Dragičević Prtenjača: Lice i naličje pravnih
posljedica osude

Doc. dr. sc. Lucija Sokanović: Načelo zakonitosti u odlukama
Taricco I. i II.

Doc. dr. sc. Barbara Herceg Pakšić, Ivan Pakšić: Novi izazovi u
području zlouporabe droga i potreba prilagodljivog pravnog
sustava – imamo li učinkovit prav(n)i odgovor?

Doc. dr. sc. Nina Mišić Radanović: Prijepori o kaznenoj odgovornosti medicinskih djelatnika

Rasprava

19.45 Organizirani polazak sudionika Konferencije ispred Hotela Mostar do ljetnikovca Radobolja

24.00 Organizirani povratak u Hotel Mostar

Petak 25. listopada 2019.

c. Privatno pravo, dvorana III – voditelj prof. emerit. dr. sc. Zvonimir Lauc

9,00 – 11,00 izlaganja

Prof. dr. sc. Marko Petrak, Velike pravne tradicije i kodificiranost građanskog prava u jugoistočnoj Europi

Prof. dr. sc. Aleksandra Korać Graovac, Zakon o medicinski pomognutoj oplodnji - prijepori tumačenja

Prof. dr. sc. Mile Lasić, doc. dr. sc. Viktorija Haubrich, doc. dr. sc. Nikolina Maleta: Nužnost donošenja Zakona o arbitraži za razvoj gospodarstva u Bosni i Hercegovini – usklađivanje s europskim propisima

Prof. dr. sc. Maja Bukovac Puvača: Odnos subjektivne i objektivne odgovornosti za štetu u poredbenom i europskom odštetnom pravu

Doc. dr. sc. Davorin Pichler: Građanskopravni aspekti Opće uredbe o zaštiti osobnih podataka (GDPR) u provođenju ljekarničke prakse

Rasprava

11,00 – 11,15 stanka za kavu

11,15 – 12,15 izlaganja

Doc. dr. sc. Zvonimir Jelinić: Između zahtjeva za brzim i jeftinim suđenjem i težnje za očuvanjem temeljnih postulata kvalitetne sudske zaštite u postupcima u sporovima male vrijednosti

Prof. dr. sc. Srećko Jelinić: Globalizacija prava u području temeljnih ljudskih prava i sloboda i zaštite potrošača na primjeru Europske unije i Vijeća Europe – disrupcija i disruptivne inovacije u pravu

Suljević Džejna: Javni bilježnik/notar kao povjerenik suda u ostavinskom postupku: iskustva iz Hrvatske i Bosne i Hercegovine

Rasprava

d. EUROPEIZACIJA, dvorana II – voditelj prof. dr. sc. Zvonko Miljko

9,00 – 11,00 izlaganja

Prof. dr. sc. Ivan Koprić: Može li se prevariti Europsku uniju? Zgode i nezgode prije i poslije pridruživanja

Doc. dr. sc. Ana Đanić Čeko: Uloga nacionalnih upravnih sudova u pružanju učinkovite sudske zaštite i primjeni prava EU

Doc. dr. sc. Teo Giljević, Krešimir Nikolić: Odgovornost policijskih službenika u pogledu zaštite ljudskih prava u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini

Rasprava

11,00 – 11,15 stanka za kavu

11,15 – 12,15 izlaganja

Doc. dr. sc. Ana Dujmović, prof. dr. sc. Nataša Žunić Kovačević: Utjecaj presuda Europskog suda za ljudska prava i Suda pravde Europske unije na oblik i razinu zaštite prava poreznih obveznika u nacionalnim poreznim sustavima

Zilić Lejla: Odgovor na klimatske promjene i prekogranične okolišne katastrofe – rođenje novog ljudskog prava?

Prof. dr. sc. Dževad Drino: Bosna u djelu akademika Luje Margetića (1920.- 2010.)

Mr. sc. Zlatan Omerspahić: Zaštita privatnosti u 21. stoljeću – konvergencija zaštite osobnih podataka u Evropskoj uniji s postojećim zakonodavnim okvirom u Bosni i Hercegovini

Rasprava

12,30

Zatvaranje konferencije, ručak na Fakultetu u dvorani „Sudnica“ i odlazak sudionika

SAŽECI IZLAGANJA

doc. dr. sc. Zlatko Brkić
doc. dr. sc. Vesna Popović

Pravni fakultet Sveučilišta u Mostaru

PRAVO NARODA NA SAMOODREĐENJE I SUVREMENO MEĐUNARODNO PRAVO

Načelo samoodređenja naroda spada u skupinu temeljnih prava i dužnosti država koje propisuje opće međunarodno pravo. Razvoj ovoga načela, posebno nakon II. svjetskoga rata, obilježio je promjene koje su se dogodila u odnosima u međunarodnoj zajednici, kao i razvoj suvremenog međunarodnog prava. Pravni domašaj prava naroda na samoodređenje, vanjskog i unutarnjeg samoodređenja, još uvijek izaziva prijepore na koje znanost međunarodnoga prava pokušava dati odgovor. Priznato načelo teritorijalne cjelovitosti i političke neovisnosti postojećih država u svijetu izravno je ugroženo primjena načela samoodređenja naroda. Iz ove ugroženosti proistječu i danas velike prijetnje za međunarodni mir i sigurnost u svijetu, zbog čega se pitanje rješavanja međusobnog odnosa ovih dvaju načela postavlja kao jedan od temeljnih preduvjeta osiguranja stabilnih međunarodnih odnosa. Neprecizno međunarodnopravno uređenje načela samoodređenja naroda predstavljalo je oduvijek plodno tlo za njegovu zloupotrebu od strane određenih političkih snaga. U ovome radu autori pokušavaju utvrditi pozitivno-pravne okvire primjene načela samoodređenja naroda koje propisuje suvremeno opće međunarodno pravo.

Ključne riječi: pravo na samoodređenje, međunarodno pravo, narod, teritorijalna cjelovitost.

prof. dr. sc. Maja Bukovac Puvača

Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci

ODNOS SUBJEKTIVNE I OBJEKTIVNE ODGOVORNOSTI ZA ŠTETU U POREDBENOM I EUROPSKOM ODŠTETNOM PRAVU

Odnos odgovornosti na temelju krivnje i objektivne odgovornosti za štetu složeno je pitanje u svakom nacionalnom odštetnopravnom sustavu koje na europskoj razini postaje još složenije. Stroga klasična podjela odgovornosti za štetu na subjektivnu i objektivnu, kao dvije odvojene i međusobno isključive vrste odgovornosti, već duže vrijeme opstaje uglavnom samo na zakonskoj i teorijskoj razini. U sudskoj praksi europskih država, uslijed trenda postroženja, tj. objektivizacije odgovornosti, vremenom su se izgubile jasne granice između te dvije vrste odgovornosti. Na europskoj razini one zapravo nisu nikad ni bile određene, čemu je glavni uzrok proces selektivnog i parcijalnog ujednačavanja pravila o odgovornosti za štetu od strane europskog zakonodavca. Primjena europskih pravila o odgovornosti za štetu nacionalnim sudovima država članica predstavlja veliki izazov, a pitanje utjecaja tih pravila na nacionalne odštetnopravne sustave, svakako će još dugo vremena biti predmetom rasprava. Autorica u radu analizira odnos pravila o subjektivnoj i objektivnoj odgovornosti za štetu u odabranim nacionalnim pravnim sustavima, europskim propisima, *soft law* izvorima i praksi Suda EU.

Ključne riječi: odgovornost za štetu, subjektivna i objektivna odgovornost, Sud EU

prof. dr. sc. Vesna Crnić-Grotić

Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci

doc. dr. sc. Enis Omerović

Pravni fakultet Univerziteta u Zenici

ODREĐIVANJE ZASTARE RATNOG ZLOČINA U PRIMJERU PRAKSE EUROPSKOG SUDA ZA LJUDSKA PRAVA – SLUČAJ KAMENICA

Jedno od „čvrstih“ pravila međunarodnog kaznenog prava odnosi se na nezastarjevanje ratnih zločina. To je propisano međunarodnom Konvencijom o nezastarjevanju ratnih zločina UN iz 1968. godine kao i Europskom konvencijom iz 1974. godine i može se smatrati da je to postalo pravilo međunarodnog običajnog prava. Pritom je ključna odrednica predstavlja li neko djelo ratni zločin ili ne. U predmetu Kamenica protiv Srbije Europski sud za ljudska prava prihvatio je, bez ikakve zadržke, tumačenje sudova Srbije da držanje zarobljenika u srpskim logorima tijekom oružanih sukoba u bivšoj Jugoslaviji ne predstavlja ratni zločin budući da sukob u BiH nije međunarodni oružani sukob te se na njega ne primjenjuje III Ženevska konvencija o ratnim zarobljenicima. Namjera je rada ispitati je li ovakav zaključak ESLJP ispravno tumači međunarodno pravo.

Ključne riječi: ratni zločin, zastara, međunarodno kazneno pravo, Ženevska konvencija, ratni zarobljenici

dr. sc. Tomislav Dagen
Marina Čepo, doktorandica

Akademija za umjetnost i kulturu Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

IZBJEGLIČKA I MIGRACIJSKA KRIZA – UTJECAJ I DOSEG PRAVNIH AKATA U SVRHU ZAŠTITE PRAVA NA PRISTUP TERITORIJU ILI ZAŠTITE TERITORIJA

Izbjeglička i migracijska kriza u Europskoj uniji stavila je pred Republiku Hrvatsku brojne sigurnosne izazove, a samim time i pravne/normativne izazove u smislu pravne regulative upravljanja takvom krizom. Relacija odnosa između zaštite prava izbjeglica i migranata na pristup teritoriju i zaštite teritorija zasigurno je utjecala na (javne) politike Republike Hrvatske, a brojna „kršenja“ ljudskih prava pala su u drugi plan iz razloga zaštite drugih prava. Suverenost i zaštita teritorija primarna je potreba svakog društva i svakog značenja državnosti, no znači li to da se taj cilj treba ostvariti pod svaku cijenu i s kojim (pravnim) posljedicama, odnosno u kauzalnoj vezi izbjegličke krize i zaštite teritorija/granica što ima nad/nacionalnu važnost? Status izbjeglice sadrži brojna prava koja su zaštićena na međunarodnoj razini, a Republika Hrvatska je potpisnica Konvencije o statusu izbjeglica. Upravo takve činjenice prihvaćanja međunarodnopravnih obveza Republike Hrvatske postavljaju ključno pitanje stvaraju li i u kojoj mjeri međunarodnopravne obveze Republike Hrvatske prema izbjeglicama nacionalni (pravno-sigurnosni) ili europski sigurnosni izazov. Stoga, ovaj rad će se baviti analizom utjecaja ili kauzalnošću izbjegličke i migracijske krize u Europskoj uniji na kreiranje politika Republike Hrvatske usmjerene na normativnu zaštitu nacionalnog(ih) interesa, kao i pitanjem je li zaštita nacionalne sigurnosti Republike Hrvatske, utjecala na zaštitu ljudskih prava izbjeglica i migranata prilikom masovnog priljeva u Europsku uniju putem Republike Hrvatske.

Ključne riječi: izbjeglička i migracijska kriza, zaštita teritorija, pravno-sigurnosni izazovi

prof. dr. sc. Davor Derenčinović

Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu

MATERIJALNOPRAVNE IMPLIKACIJE INSTITUCIJE EUROPSKOG JAVNOG TUŽITELJA

Na osnovi članka 86. Ugovora o funkcioniranju Europske unije, Ured europskog javnog tužitelja osnovan je Uredbom Vijeća Europske unije 2017/1939 od 12. listopada 2017. o provedbi pojačane suradnje u vezi s osnivanjem Ureda europskog javnog tužitelja („EPPO“). To je epilog dugogodišnjih pregovora država članica Europske unije koji su započeli u srpnju 2013. godine kada je Europska komisija predstavila prijedlog Uredbe. Taj prijedlog nije jednoglasno prihvaćen od strane svih država članica zbog čega je nakon toga pokrenut postupak uspostave mehanizma pojačane suradnje. Među državama koje su istaknule spremnost za uspostavom mehanizma pojačane suradnje (trenutno su u tom procesu 22 države članice) bila je i Republika Hrvatska koja nakon donošenja Uredbe provodi mjere radi usklađivanja unutarnjeg zakonodavstva s njezinim odredbama. Predmet ovoga rada biti će dvojbe u implementaciji Uredbe i to osobito u dijelu koji se odnosi na nadležnost Europskog javnog tužitelja odnosno na definiranje kataloga kaznenih djela propisanih Direktivom (EU) 2017/1371 Europskog parlamenta i Vijeća od 5. srpnja 2017. o suzbijanju prijevара počinjenih protiv financijskih interesa Unije kaznenopravnim sredstvima. Također će biti razmotrena i uloga delegiranih europskih tužitelja kao i odnos novouspostavljenog Ureda europskog javnog tužitelja prema Europskom uredu za suzbijanje prijevара (OLAF) i EUROJUST-u.

Ključne riječi: Ured europskog javnog tužitelja, delegirani europski tužitelji, prijevара na štetu financijskih interesa Europske unije

doc. dr. sc. Dana Dobrić Jambrović

Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci

doc. dr. sc. Nevenko Vranješ

Fakultet političkih nauka Univerziteta u Banja Luci

ZAŠTITA NACIONALNIH MANJINA NA LOKALNOJ RAZINI U HRVATSKOJ I BOSNI I HERCEGOVINI

Glavno istraživačko pitanje rada odnosi se na ulogu i odgovornost lokalnih jedinica u implementaciji načela jednakosti i osiguranju zaštite nacionalnih manjina od diskriminacije. Cilj je utvrditi koje su mjere antidiskriminacijske politike lokalna tijela obvezna primjenjivati i u kojim područjima političkog i društvenog života (participacija u upravljanju, zapošljavanje, obrazovanje, stambeno zbrinjavanje i dr.). S obzirom da pojedinci u najvećoj mjeri svoje potrebe i interese ostvaruju na razini koja im je teritorijalno najbliža, lokalna vlast bi trebala biti ključno uporište za realizaciju antidiskriminacijske politike. Stoga je svrha rada dvojaka. S jedne je strane mogući poticaj lokalnim jedinicama za unaprjeđenje politika i praksi, a s druge informiranje organizacija civilnog društva o instrumentima koji stoje na raspolaganju nacionalnim manjinama, a na koje se mogu pozvati u okviru dijaloga i konzultacija s tijelima vlasti. Pristup je komparativni, temeljen na usporedbi regulacije položaja nacionalnih manjina u Hrvatskoj te Bosni i Hercegovini. Najprije će se analizirati nacionalno zakonodavstvo i javne politike, a potom dokumenti koje su lokalne jedinice usvojile u svrhu promicanja i zaštite prava nacionalnih manjina. Posebno će biti predstavljene jedinice koje su se svojim proaktivnim djelovanjem istaknule kao primjer dobre prakse.

Ključne riječi: nacionalne manjine, antidiskriminacijske politike, lokalna samouprava, Hrvatska, Bosna i Hercegovina

doc. dr. sc. Marta Dragičević Prtenjača

Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu

LICE I NALIČJE PRAVNIH POSLJEDICA OSUDE

U radu će se baviti pravnim posljedicama osude u hrvatskom pravu te njihovu značaju i utjecaju na slobode i prava osuđenih osoba kao i pretpostavkama za njihovu primjenu, odnosno nastupanje. Pravne posljedice osude proizvode učinke u civilnom, tj. građanskom ili upravnom pravu iako im je izvorišna osnova u kaznenom pravu (osuđujuća presuda). Mogu se sastojati u gubitku stečenih ili zabrani stjecanja civilnih prava, gubitku odlikovanja, tj. državnih odličja i priznanja, kao i vojnih činova i dr. Uvjeti za njihovo propisivanje, regulirani su člankom 30. Ustava Republike Hrvatske (NN 56/90, 135/97, 08/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10, 05/14) kojim je propisano da „kaznena osuda za teška i osobito nečasna kaznena djela može, u skladu sa zakonom, imati za posljedicu gubitak stečenih ili zabranu stjecanja na određeno vrijeme nekih prava na obavljanje određenih poslova, ako to zahtijeva zaštita pravnog poretka“. Zakonom o pravnim posljedicama osude, kaznenoj evidenciji i rehabilitaciji (NN 143/12, 105/15, 32/17; dalje: ZOPKER) koji se načelno ima smatrati provedbenim propisom te ustavne odredbe, izmješteni su uvjeti za propisivanje i nastupanje pravnih posljedica osude iz Kaznenog zakona, nisu podrobnije razrađeni uvjeti njihova nastupanja i primjene, a predviđena je i mogućnost njihova propisivanja zakonima kojima se regulira pojedino područje. Posljedica toga je da se pravne posljedice osude propisuju i za puno lakša kaznena djela od inicijalno zamišljenog i propisanog Ustavom (čl. 30.), čime se otvara pitanje ustavnopravne prihvatljivosti takvog načina reguliranja. U tom kontekstu i imajući na umu kako pravne posljedice osude, kao što je već navedeno, mogu imati značajniji utjecaj na prava i slobode osuđenih osoba od samih kaznenopravni sankcija, posvetit će se pažnja i praksi Europskog suda za ljudska prava, koji je u nekoliko predmeta (Rola protiv Slovenije, Jan Palmén protiv Švedske itd.) odlučivao o mogućnosti primjene čl. 7. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (MU 18/97, 6/99, 14/02, 13/03, 9/05, 1/06, 2/10) na pravne posljedice osude, odnosno o njihovom podvođenju pod značenje pojma ‘sankcije’ u kaznenom pravu.

Ključne riječi: pravne posljedice osude, kaznena djela, civilno pravo, ljudska prava

prof. dr. sc. Dževad Drino

Pravni fakultet Univerziteta u Zenici

BOSNA U DJELU AKADEMIKA LUJE MARGETIĆA (1920. - 2010.)

U povodu skore obljetnice rođenja i smrti najvećeg hrvatskog modernog pravnog povjesničara, akademika Luje Margetića, u radu se daje osvrt na njegove stavove, ocjene i sveukupna istraživanja bosanske povijesti, prisutna u njegovom impozantnom znanstvenom opusu od oko 410 radova i 49 knjiga. Margetićeve rasprave i analize možemo svrstati u dvije skupine; prva se odnosi na razmatranja ukupnosti pravno-političkog i državnog položaja bosanske srednjovjekovne države, a druga na problematiku bogumilstva i Crkve Bosanske, o kojoj autor vlastitom interpretacijom povijesnih izvora zauzima krajnje originalan stav. U Bosni, kao kontinentalnom dijelu Dalmacije, postojali su povijesni uslovi da se u njoj zadrži heterodoksija specifičnog arijanskog tipa, što se po Margetiću vidi iz akta abjuracije iz 1203. godine. Ovaj bard hrvatske pravne povijesti pažljivom analizom vrela daje osebujnu interpretaciju državnog i pravnog razvitka srednjovjekovne banovine, pa od 1377. godine kraljevine Bosne, njenog međunarodnog položaja, ali i različitih elemenata bosanskog srednjovjekovnog prava od kojih je braku „na bosanski način“ (*Si sibi placuit*) posvetio i jedan poseban i vrijedan znanstveni rad.

Ključne riječi: Bosna, crkva, hrvatsko pravo, srednjovjekovno pravo, tradicija

doc. dr. sc. Ana Dujmović

Pravni fakultet Sveučilišta u Mostaru

prof. dr. sc. Nataša Žunić Kovačević

Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci

UTJECAJ PRESUDA EUROPSKOG SUDA ZA LJUDSKA PRAVA I SUDA PRAVDE EUROPSKE UNIJE NA OBLIK I RAZINU ZAŠTITE PRAVA POREZNIH OBVEZNIKA U NACIONALNIM POREZNYM SUSTAVIMA

Presude Europskog suda za ljudska prava (ECtHR) kao i Suda pravde EU (CJEU), posljednje desetljeće, snažno su oblikovale odnos ljudskih prava i oporezivanja, mijenjajući u potpunosti nekadašnju paradigmu kontradiktornih i nespojivih pojmova. Postavljajući, kao poveznicu, u središte ovog odnosa, koncept prava poreznog obveznika, zaštita koju pružaju prava i načela zajamčena Europskom konvencijom o zaštiti ljudskih prava i temeljenih sloboda (dalje: Europskom konvencijom), uspješno je proširena i na poreznopravni odnos. Pozivajući se najčešće na pravo na pravično suđenje, odnosno pravo zaštite privatnog vlasništva, porezni obveznici uspjeli su osporiti ne samo pravni temelj i metode postupanja visokih ugovornih strana u poreznim stvarima, nego i opća načela postupanja država u području oporezivanja. Ovakvo postupanje je u EU dodatno naglašeno i djelovanjem Suda EU. Iako su presude CJEU dugo godina, ograničavale prava poreznih obveznika, pod opravdanjem zaštite temeljnih sloboda i funkcioniranja unutrašnjeg tržišta, stupanjem na snagu Povelje o osnovnim pravima, i inkorporiranjem ljudskih prava i temeljnih sloboda unutar primarnog prava EU, i ovaj odnos značajno se počeo mijenjati. Međutim, s obzirom na različitost pravnih sustava država članica EU, posebice u pogledu odnosa međunarodnog i nacionalnog prava te činjenicu da u pitanju neizravnog i izravno oporezivanja Unija ima različitu nadležnost, relevantnost i djelovanje presuda gore navedenih sudova, a posebice ECtHR značajno se razlikuje unutar nacionalnih pravnih sustava država. Ostvarenje i zaštita temeljnih ljudskih prava poreznih obveznika može se proučavati kroz postupke odnosno pravne puteve koje porezni obveznici imaju pravo pokretati u svrhu zaštite svojih zajamčenih prava i sloboda. U tu svrhu valja istražiti pravnu i sudsku praksu posebno kroz analizu objavljene prakse Europskog suda za ljudska prava, Europskog suda ali i nacionalnih ustavnih sudova. Rad će u tom smislu biti podijeljen u tri glavna dijela. Prvo će se istražiti primjena Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, s naglaskom na porezne i druge financijskopravne predmete, a potom slijedi posebni pregled zahtjeva koji su podneseni pred Europskim sudom za ljudska prava u tematiziranom pravnom području. Zadnji dio rada odnositi će se na analizu prakse ustavnih sudova u poreznim i financijskopравnim predmetima. Zaključno se ukazuje na utjecaj Europskog suda

za ljudska prava na nacionalne sudove, porezne te pravne sustave u cijelosti. Cilj ovog rada je stoga ispitati u koliko mjeri bi presude ECtHr i CJEU trebale izmijeniti postojeći sustav zaštite prava poreznih obveznika, na primjeru Hrvatske kao članice EU i Bosne i Hercegovine, kao potencijalnog kandidata za članstvo, u kojoj se odredbe Europske konvencije izravno primjenjuju i u kojoj je sukladno Odluci Ustavnog suda, Europska konvencija ima primat nad cjelokupnim zakonodavstvom uključujući i Ustav.

Ključne riječi: porezni sustav, ljudska prava, sudska praksa, ustavni sudovi, Europski sud za ljudska prava

doc. dr. sc. Ana Đanić Čeko

Pravni fakultet Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

ULOGA NACIONALNIH UPRAVNIH SUDOVA U PRUŽANJU UČINKOVITE SUDSKE ZAŠTITE I PRIMJENI PRAVA EU

Pravnu zaštitu subjektivnih prava zajamčenih pravom EU dužni su osigurati nacionalni upravni sudovi. U svrhu jačanja jamstva poštovanja temeljnih prava unutar EU, država članica obvezna je uspostaviti sustav pravnih lijekova i postupke u kojima se omogućuje učinkovita sudska zaštita. Ključna uloga djelotvornog sudskog nadzora u očuvanju vladavine prava u bilo kojem pravnom sustavu primjenjuju na sva područja prava EU koja treba provesti na nacionalnoj razini. To osobito vrijedi za doseg i stupanj obvezujućih učinaka sudskih odluka i obvezu javnih tijela da ih provedu u potpunosti te u dobroj vjeri. U prilog tome posebno valja istaknuti značaj načela ekvivalencije i načela procesne djelotvornosti. Cilj je rada analizirati odnos dijalogu i suradnje nacionalnih upravnih sudova sa sudom Europske unije te Europskim sudom za ljudska prava u pogledu standarda i procesnih jamstava propisanih čl. 6. i 13. Europske konvencije te čl. 47. Povelje o temeljnim pravima EU. Nadalje, valja razmotriti pridonosi li se primjeni načela učinkovite sudske zaštite i u kojoj mjeri djelotvornoj pravnoj zaštiti putem žalbe u upravnom sporu. Isto tako, analizirat će se jedina presuda Upravnog suda u Osijeku iz 2015. koja predstavlja primjenu prava EU u upravno-sudskoj praksi. U prilog tumačenja odnosa nacionalnog i prava EU ukazat će se na mišljenje nezavisnog odvjetnika od 30. travnja 2019. (predmet C-556/17) povodom zahtjeva za prethodnu odluku Upravnog i radnog suda u Pečuhu (Mađarska). Navedeni predmet odnosi se na sudski nadzor upravnih odluka o zahtjevima za međunarodnu zaštitu u korelaciji s pravom na djelotvoran pravni lijek i pitanje nadležnosti nacionalnog suda ograničenu na ovlast poništavanja. Autorica će završno iznijeti zaključna promišljanja o odabranoj tematici.

Ključne riječi: nacionalni upravni sud, Sud EU, upravni spor, učinkovita sudska zaštita, žalba

**izv. prof. dr. sc. Anna-Maria Getoš Kalac
Petra Šprem**

Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu

KRIMINOLOŠKA I KAZNENOPРАВNA PERSPEKTIVA DELINKVENTNOG NASILJA U HRVATSKOJ

Izlaganje će biti podijeljeno u dva dijela. U prvom dijelu, autorice će se osvrnuti na definiranje i konceptualizaciju delinkventnog nasilja kroz kriminološku perspektivu. Izlaganjem će autorice predstaviti ideje, koncepte i izazove pri definiranju delinkventnog nasilja s posebnim fokusom na trend širenja poimanja nasilja odnosno rastezanja definicije nasilja na različite (pod)vrste kao što je verbalno, psihičko, strukturalno, ekonomsko i sl. Takva široka definicija i rastezanje pojma nasilja može dovesti do neosjetljivosti na nasilje, gubeći iz vida suštinu tog fenomena koja se krije, smatraju autorice, u fizičkom nasilju. Riječ je o obliku ljudskog ponašanja koje, prema stavu autorica, zaslužuje biti u fokusu kriminoloških istraživanja. Razlog tomu leži upravo u širokom konsenzusu koji ga prati, te činjenici da fizičko nasilje neovisno o povijesnom, kulturalnom, društvenom i bilo kojem drugom kontekstu, za veliku većinu stručne i nestručne javnosti, nedvojbeno predstavlja delinkventno nasilje i čije suzbijanje ne pada na ljestvici društvenih prioriteta. Autorice će prikazati opravdanost i smislenost kriminološkog istraživanja usmjerenog isključivo na fizičko nasilje, te ukazati na nedosljednosti i nelogičnosti izjednačavanja različitih oblika nasilja. Također, izlaganje će pružiti uvid u osnovne podatke o fenomenologiji delinkventnog nasilja u Hrvatskoj. U drugom dijelu izlaganja autorice će se osvrnuti na aktualni normativni okvir za kaznena djela nasilja u Hrvatskoj. Izlaganje će pružiti i kritički osvrt na koegzistenciju dva normativna mehanizma (prekršajnopравни i kaznenopravni) te aktualnu nedosljednost u njihovom praktičnom razgraničenju na primjeru obiteljskog nasilja. Poseban fokus bit će na *ultima ratio* ulozi kaznenog prava prilikom normiranja određenih oblika nasilja. Zaključno, izlaganje će dotaknuti i temu percepcije javnosti o onipotenciji kaznenog prava u prevenciji nasilja s jedne strane, te posljedičnu percepciju o njegovoj neučinkovitosti u tom zadatku, s druge strane.

Ključne riječi: nasilje, fizičko nasilje, fenomenologija, obiteljsko nasilje, *ultima ratio*

doc. dr. sc. Teo Giljević

Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Krešimir Nikolić

Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za zaštitu ljudskih prava

ODGOVORNOST POLICIJSKIH SLUŽBENIKA U POGLEDU ZAŠTITE LJUDSKIH PRAVA U HRVATSKOJ I BOSNI I HERCEGOVINI

Zaštita pojedinca u odnosu na državu i njezina tijela javne vlasti proizlazi iz sustava pravnih normi kojima se pravno ograničava djelatnost tijela javne vlasti. Pravni instrumenti za kontrolu rada tijela javne vlasti - načelo zakonitosti, načelo pogrešivosti, načelo javnosti te načelo odgovornosti - razvijaju se tijekom usporedno s razvojem demokratske države s ciljem zaštite građana u odnosu na djelovanje države. Opća deklaracija o ljudskim pravima iz 1948. navodi da su svi ljudi rođeni slobodni, s jednakim dostojanstvom i pravima. Ljudska prava su zajamčena svakom čovjeku na temelju njegova postojanja kao čovjeka te su se jednako primjenjuju na sve ljude (univerzalnost), bez vremenskog i prostornog ograničenja. Policijski službenici zaposlenici su specifične upravne službe te se na položaj, prava, obveze i odgovornosti policijskih službenika u Hrvatskoj primjenjuju Zakon o policiji i propisi doneseni na temelju tog Zakona, dok se u Bosni i Hercegovini primjenjuje Zakon o policijskim službenicima Federacije Bosne i Hercegovine. Policijski službenici ovlaštteni su obavljati policijske poslove primjenom policijskih ovlasti te temeljem policijskog postupanja isključivo može biti jedino zakon. U vršenju policijskih ovlasti policijski službenici mogu zadirati u temeljna prava i slobode čovjeka i građanina zaštićene međunarodnim ugovorima i Ustavom Republike Hrvatske odnosno Ustavom Bosne i Hercegovine zbog čega je pitanje odgovornosti policijskih službenika od iznimne zbog važnosti zbog zaštite građana od nezakonitog postupanja policijskih službenika, ali i zbog edukacije policijskih službenika o pravilnoj primjeni policijskih ovlasti kojima se u najmanjoj mjeri zadire u slobode i prava čovjeka, a postiže svrha policijskog posla. Cilj rada je analizirati pravno uređenje odgovornosti policijskih službenika u pogledu zaštite ljudskih prava u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini. U radu će se analizirati i presude Europskog suda za ljudska prava protiv Republike Hrvatske i Bosne i Hercegovine u kojima je utvrđena povreda članka 3. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava. Posebna pažnja posvetit će se zaštiti ljudskih prava migranata koji su općenito izloženiji mogućnostima diskriminacije na temelju svoje rase, nacionalnosti ili etničkog porijekla, vjere ili identiteta od državljana određene zemlje te analizi presuda Europskog suda za ljudska prava koje se odnose na migrante.

Ključne riječi: policija, policijski službenici, ljudska prava, Hrvatska, Bosna i Hercegovina

doc. dr. sc. Barbara Herceg Pakšić
Ivan Pakšić, doktorski kandidat

Pravni fakultet Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

NOVI IZAZOVI U PODRUČJU ZLOUPORABE DROGA I POTREBA PRILAGODLJIVOG PRAVNOG SUSTAVA – IMAMO LI UČINKOVIT PRAV(N)I ODGOVOR?

U recentno vrijeme, zlouporaba droga i učinkoviti mehanizmi njezinog suzbijanja u središtu su pažnje mnogih zemalja, pa tako i Republike Hrvatske. Pravni su izazovi značajne naravi, a i odabir prikladne pravne reakcije rezultat je kriminalnopolitičkih opredjeljenja zakonodavca. Nakon posljednjih predstavljenih promjena kojima je hrvatsko kazneno pravo dobilo na ekskluzivnosti, a prekršajno pravo na važnosti pri sankcioniranju posjedovanja droga bez namjere stavljanja u promet, aktualan je izazov u ovom području pojava i zlouporaba novih sintetičkih droga. One se pod različitim kolokvijalnim nazivima prodaju putem interneta ili u tzv. smart-shopovima. Najčešće sastavom pripadaju sintetskim kanabinoidima, odnosno psihoaktivnim tvarima koje su učinkom bliske THC-u. U cilju izigravanja pozitivnih propisa, oni koji ih plasiraju mijenjaju njihov sastav i time izbjegavaju sankcioniranje. Najčešći konzumenti su djeca i maloljetnici što u kontekstu obveza njihove zaštite nosi i dodatnu odgovornost ukupnog pravnog sustava. Navedena je problematika predmet istraživanja u ovom radu. Rad se bavi analizom nadležnih propisa i mogućnostima pravne reakcije u ovom području, usporedbom relevantnih odredbi u drugim zemljama te predstavlja rezultate vlastitog istraživanja provedenog na srednjoškolskoj populaciji. Uzimajući u obzir dobivene rezultate, autori propituju učinkovitost trenutnih legislativnih pozicija te predlažu poboljšanja *de lege ferenda*.

Ključne riječi: kazneno pravo, zlouporaba droga, psihoaktivne tvari, kaznenopravna reakcija

prof. dr. sc. Sabrina Horović

doc. dr. sc. Ivana Stipanović

doc. dr. sc. Ivan Zovko

Pravni fakultet Sveučilišta u Mostaru

ISTRAŽIVANJE I PROCESUIRANJE KAZNENIH DJELA POČINJENIH IZ MRŽNJE U BOSNI I HERCEGOVINI

Autori najprije u radu razmatraju različita stajališta o pojmu mržnje općenito, a zatim govore o pravnim izvorima zaštite prava i sloboda čovjeka i građanina. Osobita pozornost daje se kaznenopravnoj zaštiti i normiranju kaznenih djela počinjenih iz mržnje, ali i procesnopravnim mehanizmima ostvarivanja zaštite. Kazneni zakoni u Bosni i Hercegovini ne propisuju kao zasebno kazneno djelo počinjeno iz mržnje, nego uz temeljno kazneno djelo kao otegotnu okolnost predviđaju počinjenje motivirano mržnjom. Za kaznena djela počinjena iz mržnje može se reći da su kaznena djela koja imaju određenu poruku nastalu na temelju različitih predrasuda. Odredbe koje se tiču govora mržnje, osobito one koje su situirane u kaznene zakone, trebaju biti dovoljno definirane i precizne tako da ne bi bile na štetu slobodi izražavanja i da ne bi dovele u pitanje princip pravne sigurnosti zbog eventualne nepredvidljivosti. Temeljni problem kod ove vrste kaznenih djela jeste dokazivanje namjere s kojom je djelo počinjeno i upravo je iz tog razloga važno provesti učinkovito i detaljno istraživanje u kaznenom postupku. U radu se govori i o uskoj povezanosti govora mržnje koji najčešće dovodi do počinjenja kaznenih djela motiviranih upravo različitim oblicima netrpeljivosti. Posebnu pozornost autori posvećuju istraživanju prakse kako domaćih pravosudnih tijela, tako posebice analizi prakse Europskog suda za ljudska prava. U zaključnim razmatranjima autori daju prijedloge *de lege ferenda* temeljene na praksi domaćih sudova, ali i pozitivnopravnim rješenjima zemalja u okruženju.

Ključne riječi: predrasude, mržnja, govor mržnje, *hate crime*, Kazneni zakon, Zakon o kaznenom postupku

prof. dr. sc. Srećko Jelinić

Pravni fakultet Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

GLOBALIZACIJA PRAVA U PODRUČJU TEMELJNIH LJUDSKIH PRAVA I SLOBODA I ZAŠTITE POTROŠAČA NA PRIMJERU EUROPSKE UNIJE I VIJEĆA EUROPE – DISRUPCIJA I DISRUPTIVNE INOVACIJE U PRAVU

Namjera je u radu apostrofirati utjecaj globalizacije, posebno na području ostvarivanja zaštite temeljnih ljudskih prava i sloboda i zaštite potrošača, očekivanja i (prividne) zastoje u domaćoj (poglavito ustavno)sudskoj praksi. Globalizacija je svjetski fenomen, kojemu kao ideji nema otpora i kada sve umjetno postavljene granice postaju poroznije, a katkada se i brišu. U danim okolnostima, bez obzira na različite stupnjeve razvijenosti, društvene i državne organiziranosti, primjenjivog modela društvenog života, ulogu i funkciju tržišta kapitala, stupnja razvijenosti proizvodnih snaga, raspolaganja prirodnim resursima, hoda u budućnost većom ili manjom brzinom ili s obzirom na druge zamislive parametre, postojanje pravnog poretka (pravno uređene zajednice) i vladavina prava su dvije konstante od kojih svi polaze i na koje se svi (rado) pozivaju. I dok je vladavina prava nepromjenjiva konstanta ili zahtjev, koji ne smije trpjeti konstrukcije i odstupanja (suprotnost je pravna anarhija), pravni poredak je konstanta, nešto „bez čega se ne može“, ali i nešto što se danas nalazi u stanju permanentne disrupcije, disruptivnih inovacija ili promjena. Baš kao što čovječanstvo dugotrajno i odlučno teži znanju i napretku i što ljudsku vrstu ništa ne može odvratiti od tog nauma (predsjednik USA J. F. Kennedy najavljujući pokretanje svemirskog programa izrekao je – tehnološki napredak i osvajanje svemira ići će naprijed, pridružile se toj utrci Sjedinjene Države ili ne), isto se događa i s pravom i pravnom znanošću. Pravo je u stalnim promjenama što ne mora značiti i unapređenje zaštite temeljnih ljudskih prava i sloboda. Ako je tako (disrupcija u pravu) razložno je očekivati od nositelja pravne znanosti upoznavanje s novim dometima s promjenama u pravu, do suradnje u razvijanju onih pravnih modela i rješenja koja odgovaraju čovjeku, jer to je jedini poželjan parametar. Dakako da se u nekim pravnim rješenjima i modelima neće moći uvijek prepoznati interes svakog ljudskog bića, ali baš zato se naglašeno govori o temeljnim ljudskim pravima i slobodama, koja se ne bi smjela dovoditi u pitanje. Različita sudska praksa pokazuje kako to i nije uvijek slučaj. I zbog toga, u okolnostima uključenosti u Vijeće Europe (Hrvatska je članica Vijeća Europe od 6. XI 1996., Bosna i Hercegovina od 24. IV 2002.) i kod okolnosti da je Hrvatska i članica Europske unije (od 1. VII 2013.), koje asocijacije držimo dijelom i potvrdom procesa globalizacije i uključenosti ovih zemalja u globalne procese, makar i na području Europe, opredijelili smo se za prikaz dostignutih dometa u razvoju prava kroz rad Europskog suda za ljudska prava u Strasbourgu i Europskog suda pravde u Luxemburgu zahvaljujući kojima pravnici u Hrvatskoj (od oba suda) i

pravnici u Bosni i Hercegovini (pravnici u BiH samo od prvog suda i u području temeljnih ljudskih prava i sloboda i zaštite potrošača) dobivaju nove i nove osnove za promicanje suvremenih tekovina razvoja prava na sektorima označenima u naslovu. Rješenja koja neprestano stižu povećavaju i učinkovitost sudova u odlučivanju, transparentnost koja omogućava spoznaju, a pravnicima obiju zemalja dodatnu osnovu i razlog za ostvarivanje suradnje u izučavanju ovih pitanja.

Ključne riječi: temeljna prava i slobode, zaštita potrošača, Europska unija, Vijeće Europe, Hrvatska, Bosna i Hercegovina

doc. dr. sc. Zvonimir Jelinić

Pravni fakultet Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

IZMEĐU ZAHTJEVA ZA BRZIM I JEFTINIM SUĐENJEM I TEŽNJE ZA OČUVANJEM TEMELJNIH POSTULATA KVALITETNE SUDSKE ZAŠTITE U POSTUPCIMA U SPOROVIMA MALE VRIJEDNOSTI

Zakon o parničnom postupku u dijelu u kojem regulira postupke u sporovima male vrijednosti sadrži više odredbi kojima se bitno odstupa od primjene redovnih pravila građanskog postupka. Posebne odredbe o prekluziji iznošenja novih činjenica i predlaganja dokaza, redukciji žalbenih razloga, skraćivanju rokova, ograničavanju prava na izjavljivanje revizije te druga pravila imaju za cilj uspostavu sustava koji će omogućiti brzo donošenje konačne odluke u stvarima od malog socijalnog i društvenog značaja što posljedično omogućava sustavu građanskog pravosuđa da svoje resurse usmjeri k rješavanju predmeta koji obilježava viši stupanj kompleksnosti te čije će konačno rješenje imati ozbiljnije reperkusije za pravilno funkcioniranje ekonomije i društvenih odnosa. Iako se naizgled može učiniti da je predmetna tema u dovoljnoj mjeri raspravljena u dostupnoj literaturi te tijekom rasprava koje su služile kao podloga za izmjene temeljnog parničnog propisa, situacija u praksi sugerira da se rješavanju sporova male vrijednosti prilazi na način koji malo ili nimalo razlikuje od redovnih parničnih postupaka. U situaciji kada se sudovi susreću s velikim brojem takvih postupaka postavlja se pitanje je li sadašnji normativni okvir za takve postupke dovoljno dobar ili isti treba dodatno reformirati i prilagoditi zahtjevima novoga vremena uzimajući u obzir temeljne postavke pojedinih komparativnopravnih rješenja. Namjera je autora u radu postaviti teoretske i praktične temelje za buduće rasprave o reformi ovoga izuzetno važnog instituta građanskog procesnog prava pri čemu se posebno uzimaju u obzir posebnosti hrvatskog sustava građanskog sudovanja kao i problemi detektirani u praksi. Odabrana tema je aktualna, kako za pravnu znanost i zakonodavstvo u Republici Hrvatskoj tako i u Bosni i Hercegovini jer obje zemlje u sustavu civilnog procesnog prava poznaju institut bagatelnog spora, a posebno i zbog toga što se ovom temom želi apostrofirati problem jednog od temeljnih ustavnopravnih pitanja – prava na sudsku zaštitu. Riječ je o aksiomu koji se ne smije olako žrtvovati na račun brzine i efikasnosti postupka. Time izazov konstruiranja posebnih pravila za sporove male vrijednosti koja će odlikovati integrirana garancija poštenog postupka i kvalitetna primjena prava postaje veći, kako na teorijskoj tako i na praktičnoj razini.

Ključne riječi: spor male vrijednosti, kvaliteta i učinkovitost sudske zaštite, procesne garancije, reforme građanskog postupka

izv. prof. dr. sc. Alena Jurić

doc. dr. sc. Cvija Jurković

doc. dr. sc. Jelena Zovko

Pravni fakultet Sveučilišta u Mostaru

AKTUALNA PITANJA ZAŠTITE PRAVA NA TJELESNU SLOBODU U PRAVNOJ TEORIJI I PRAKSI

U radu se analiziraju različiti aspekti zaštite prava na tjelesnu slobodu: povijesno-pravni, građansko-pravni, ustavnopravni aspekt te zaštita prava na tjelesnu slobodu pred Europskim sudom za ljudska prava. Pravo na tjelesnu slobodu je jedan od najznačajnijih aspekata općeg pojma slobode a i pretpostavka za ostvarenje njenih brojnih drugih aspekata. Ono primarno obuhvaća slobodno kretanje, boravljenje i nastanjivanje, slobodno odlučivanje o medicinskim i drugim zahvatima u vlastito tijelo uz uvažavanje ustavnih i zakonskih ograničenja. U radu se analizira i status migranata s obzirom na Europsku konvenciju o zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda. Promišljaju se neka otvorena pitanja iz ovog područja, iznose određena viđenja, stavovi i prijedlozi za rješenje postojećih problema.

Ključne riječi: slobodno kretanje, slobodno odlučivanje o zahvatima u tijelo, ograničenje slobode kretanja, povreda tjelesne slobode, zaštita tjelesne slobode

prof. dr. sc. Ivan Koprić

Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu

MOŽE LI SE PREVARITI EUROPSKU UNIJU? ZGODE I NEZGODE PRIJE I POSLIJE PRIDRUŽIVANJA

Jedna od najvažnijih komponenti pridruživanja Europskoj uniji, pored usklađivanja *s acquis communautaire*, je razvoj upravnih kapaciteta potrebnih za a) sudjelovanje u oblikovanju zajedničkih europskih politika i zajedničkom europskom upravljanju te b) za provedbu zajedničke pravne stečevine. Upravne promjene, reforme i prilagodbe nužne za razvoj upravnih kapaciteta provjeravaju se tijekom pristupnog procesa čija su ključna faza pristupni pregovori. Otkako je osmišljen Proces stabilizacije i pridruživanja 1999. inicijalna je faza potpisivanje Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju, nakon čega slijede faze koje su prolazile i ostale zemlje koje su prije Hrvatske postale članicama EU. U svakoj od faza pristupanja provjerava se i upravni kapacitet, odnosno njegove različite komponente i pitanja. U tom procesu važnu ulogu igra Sigma (smještena organizacijski pri OECD-u). Hrvatska je bila zemlja za koju je napravljeno četrdesetak opsežnih izvještaja o različitim aspektima upravnog kapaciteta. Nakon ulaska u članstvo započinju novi izazovi, ponajprije u pogledu kapaciteta korištenja sredstava iz EU fondova - što je upravni kapacitet slabiji to su šanse za dobro korištenje tih sredstava slabije. Pored toga, Hrvatska nije osobito uspješna u okviru procedure Europskog semestra - primjedbe su svake godine od 2014. do 2019. gotovo identične, a odgovor na njih, u smislu jačanja upravnih kapaciteta, praktički ni ne postoji, osim u smislu nerealiziranih obećanja. Da su obećanja nerealizirana vidi se po tome što Unija svaku godinu iznova u okviru Europskog semestra daje gotovo identične preporuke, a osim toga na loše stanje upućuju objektivizirani indikatori stanja javne uprave u odnosu na druge europske zemlje. Takvo stanje vodi k dva moguća odgovora na pitanje iz naslova koja će se šire elaborirati u izlaganju i radu.

Ključne riječi: Europska unija - pridruživanje, pristupni proces, upravni kapacitet, stanje javne uprave

prof. dr. sc. Aleksandra Korać Graovac

Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu

ZAKON O MEDICINSKI POMOGNUTOJ OPLODNJI – PRIJEPORI TUMAČENJA

Zakon o medicinski pomognutoj oplodnji (NN 86/12) riješio je veći broj otvorenih pitanja pravnog uređenja medicinske pomoći neplodnim osobama uvažavanjem potrebe zaštite korisnika usluga medicinski pomognute oplodnje, zaštite prava rođene djece začete medicinski pomognutom oplodnjom te embrija. Ipak, o načinu tumačenja pojedinih odredbi još uvijek postoje brojni prijepori, a argumentacija je često vezana uz vrijednosna opredjeljenja stručnjaka i zainteresiranih strana. U praksi se javljaju pitanja: tko može raspolagati zamrznutim embrijima i pod kojim pretpostavkama, pod kojim pretpostavkama se može koristiti zamrznuti genetski materijal za donacije, treba li omogućiti uvoz genetskog materijala, u kolikoj mjeri nas obvezuju međunarodni ugovori i propisi Europske unije. Rad se odnosi samo na primjenu Zakona o medicinski pomognutoj oplodnji, a ne i na primjenu obiteljskopравnih i drugih posljedica postupaka medicinski pomognute oplodnje provedenih u drugim državama. U Republici Hrvatskoj postoji desetak tisuća zamrznutih embrija, a mnogi su neselektivno zamrznuti bez realnih izgleda da se s njima postigne trudnoća. Različite su životne situacije i želje korisnika medicinski pomognute oplodnje: neki bi željeli donirati svoje embrije, a neki uništiti. Ipak, ti se embriji ne mogu donirati jer osobe od kojih potječu nisu prošle potrebne zdravstvene provjere u vrijeme zamrzavanja embrija. Postojeća pitanja potaknula su zahtjeve za noveliranje postojećeg propisa, ali i zahtjeve za donošenje jasnih smjernica o sadržaju izjave korisnika medicinski pomognute oplodnje prije zamrzavanja embrija te smjernica što činiti sa zamrznutim embrijima koje osobe od kojih embriji potječu više ne žele čuvati ili te osobe nisu dostupne. Propisi poput Zakona o medicinski pomognutoj oplodnji bremeniti su etičkim prijeporima koji se odražavaju u raspravama, u konačnici i u njegovu sadržaju, za što je potrebna konstruktivna sinergija zdravstvenih, pravnih i etičkih stručnjaka, ali i politička odlučnost.

Ključne riječi: medicinski pomognuta oplodnja, prava djece, zamrznuti embriji, etika, Hrvatska

doc. dr. sc. Mario Krešić

Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu

ANALIZA EUROPSKOG INSTITUTA PRIVREMENE ZAŠTITE

Europski institut privremene zaštite nikad nije aktiviran, a prema razmišljanjima nekih pravnih znanstvenika izvanredni režim predviđen ovim institutom trebao se uspostaviti za vrijeme Europske izbjegličke krize (2015-2016). Kriza je obilježena problemima u funkcioniranju pravnih poredaka, kršenjem ljudskih prava te napetostima u međudržavnim odnosima. Nakon njezinog završetka, Sud Europske Unije donosi presude nepovoljne za države koje su imale probleme u provođenju redovnog EU sustava međunarodne zaštite ili nisu bile zadovoljne ad hoc izvanrednim mjerama Vijeća Europske Unije. Službeni izvještaji ukazuju da nema naznaka o skorom ponavljanju masovnog priljeva raseljenih osoba u EU, ali ruta Zapadnog Balkana i dalje ostaje jedan od pravaca migracijskih kretanja prema Europskoj Uniji prvenstveno iz Turske. U slučaju nove krize, mogućnost uspostavljanja režima privremene zaštite bi mogla ostati zanemarena kao pravno rješenje za krizu, iako bi ovo rješenje moglo biti korisno ne samo za države prvog ulaska, države na rutama migracijskih kretanja i države destinacije takvih kretanja, nego za sve države koje bi mogle biti pogođene posljedicama krize. Cilj rada je pokazati na primjeru instituta privremene zaštite kako alati teorije prava mogu biti korisni za analizu jednog pravnog instituta. Polazeći od pretpostavke o razlozima koji doprinose zanemarivanju ovog instituta, primijenit će se teorijski alati koji olakšavaju strukturiranje bitnih elementa instituta i osiguravaju analitički okvir za traženje odgovora na pitanja vezana za njegovu uspostavu. Razlozi koji bi mogli doprinositi zanemarivanju instituta privremene zaštite su: a) nedovoljno razumijevanje njegove funkcije, načina uspostave i završetka aktivacije instituta, te posljedica njegove uspostave; c) shvaćanje prema kojem je odluka o njegovom uspostavljanju isključivo političko pitanje; b) teza prema kojoj je institut suvišan s obzirom na moguće prošireno tumačenje Konvencije o statusu izbjeglica (1951). Teorijski alati koji će se primijeniti na analizu instituta i spornih pitanja vezano za njegovu uspostavu su: model institucije-uređenja, modeli primjene pravila i modeli odnosa između pravnih sustava.

Ključne riječi: privremena zaštita, institucija-uređenje, diskrecija, pravni sustav, teorija prava

izv. prof. dr. sc. Mile Lasić
doc. dr. sc. Viktorija Haubrich
doc. dr. sc. Nikolina Maleta

Pravni fakultet Sveučilišta u Mostaru

NUŽNOST DONOŠENJA ZAKONA O ARBITRAŽI ZA RAZVOJ GOSPODARSTVA U BOSNI I HERCEGOVINI – USKLAĐIVANJE S EUROPSKIM PROPISIMA

U ovom radu autori se bave odnosom između arbitraže i klasičnog sudskog postupka u Bosni i Hercegovini te mogućnostima koje pružaju u rješavanja trgovačkih sporova i zaštiti razvoja gospodarstva. Arbitraža kao alternativni način rješavanja sporova nije dovoljno razvijena i zastupljena u Bosni i Hercegovini. Jedan od razloga jeste i to što Bosna i Hercegovina nema Zakon o arbitraži. Arbitražni postupak reguliran je kao poseban postupak u sklopu zakona o parničnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine, Republike Srpske i Brčko Distrikta BiH. Svaki od navedenih zakona arbitražni postupak regulira minimalno sa svega nekoliko članaka. Arbitražno rješavanje sporova posebice je važno za trgovinu, poslovanje, strana ulaganja i gospodarstvo u cjelini. Mogućnost arbitražnog rješavanja sporova, a pogotovo sporova u gospodarstvu kako domaćih tako i međunarodnih, dio je svakog suvremenog gospodarstva i tržišta. Sukladno navedenom, autori naglašavaju kako je za Bosnu i Hercegovinu na njenom putu ka članstvu u Europskoj uniji nužno donošenje, na državnoj ili entitetskim razinama, Zakona o arbitraži i detaljno zakonsko uređenje ove oblasti u skladu sa suvremenim europskim tekovinama. Nadalje, autori obrađuju i međunarodnu arbitražu odnosno mogućnost rješavanja trgovačkih sporova koja olakšava i omogućava nastavak poslovne suradnje gospodarskih subjekata na globalnom tržištu. Autori obrađuju prednosti arbitraže, kako domaće tako i međunarodne, a posebice neutralnost arbitara, fleksibilnost i neformalnost arbitražnog postupka, stručnost arbitara, nejavnost postupka, brzinu odlučivanja, troškove postupka, olakšano priznanje i ovrhu arbitražnih pravorijeka. Zbog nepostojanja specijaliziranih sudova rješavanje sporova u gospodarstvu dodatno je otežano, pa autori ističu kako bi donošenje Zakona o arbitraži populariziralo arbitražu kao način rješavanja sporova među poslovnim subjektima te predstavljalo dodatni poticaj za razvoj arbitražnog rješavanja trgovačkih sporova u Bosni i Hercegovini.

Ključne riječi: trgovački spor, arbitražni postupak, domaća i međunarodna arbitraža, Zakon o arbitraži, razvoj gospodarstva

profesor emeritus dr. sc. Zvonimir Lauc

Pravni fakultet Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

MISIJA PRAVNIKA – VISOKO STRUČNO I ETIČNO TUMAČENJE PRAVA

Humanistička misija UNESCO-a temelji se na načelima poštovanja života, ljudskog dostojanstva i različitosti u središtu ljudskih prava i središnje brige za etičke dimenzije znanstvenih i tehnoloških inovacija. Stoga UNESCO pokreće ambiciozan projekt o budućnosti obrazovanja (UNESCO Futures of Education Project. April 2019.) koji ima za cilj generirati program za globalno djelovanje i raspravu o učenju i znanju za budućnost čovječanstva i planeta u svijetu sve veće složenosti, neizvjesnosti i nesigurnosti. Automatizacija, robotika, umjetna inteligencija i tzv. veliki podaci bitno mijenjaju načine na koji radimo, živimo, komuniciramo i učimo. Treba se odučiti (negacijom negacije) od naučenog, prvenstveno promjenom svijesti. Tri su velika regulatorna koegzistirajuća sustava: (i) moral; (ii) religija; (iii) pravo (*law*), koje treba redefinirati obzirom na *clausulu rebus sic stantibus*. „Pravo je spojeno sa svojom okolinom putem mehanizma interpretacije“ (Niclas Luhmann). Temeljna misija edukacije pravnika je osposobljavanje za holističko kreativno visoko stručno (*lege artis*) i etično (*ex aequo et bono*) teleološko tumačenje prava. Aristotelove ciljne kategorije su: Istina; Dobro; Lijepo, koje su moguće samo u sustavima simetrije, proporcije i harmonije. Za razliku od „klasičnog“ prava koje se bazira na isključivanju, današnje (moderno) pravo navedeno prevladava uključivanjem sve više adresanata i adresata čije obrazovanje podupire političku participaciju i socijalnu uključenost, jer integrira građanske, društvene, kulturne i ekonomske kapacitete. Akcent je na oblikovanju autopoietičnih institucija na načelima demokratskog konstitucionalizma, vladavine prava i promicanja ljudskih prava. Visoko obrazovanje općenito, a osobito pravno obrazovanje, treba promicati toleranciju, kreativnost, suradnju, promišljanje i kultiviranje općeg dobra. Da bi se ostvarila misija pravnika kao tehnologa društvenih znanosti (tzv. Watsonove inovacije; Text analytics software; Projekt Debater i dr.) u novim okolnostima nužno je curriculume pravnih fakulteta kreirati teorijskim (*Das Sollen*) i praktičnim (*Das Sein*) istraživanjem korelacije moraliteta – legitimiteta – legaliteta. Pravni kôd legalnog i ilegalnog transformacija je moralnog, legitimnog i legalnog u DA, a nemoralnog, nelegitimnog i ilegalnog u NE.

Ključne riječi: moralitet, legitimitet, legalitet, tumačenje prava (*law*)

izv. prof. dr. sc. Zvonko Miljko

Pravni fakultet Sveučilišta u Mostaru

USTAV BOSNE I HERCEGOVINE I EUROPSKA UNIJA

Bosna i Hercegovina na svom putu prema Europskoj uniji, kao i sve države koje su se našle u toj situaciji, mora ispuniti niz uvjeta koji se pred nju postavljaju. Padom komunističkih režima 1989. godina se označava kao početak novog razdoblja u povijesti ustavnog prava. Neki su to označili kao renesansu ustavnog prava, govoreći o trećem valu demokratizacije, i vremenu tranzicije, koje je otvorilo temu nacionalnih država i globalnog konstitucionalizma. Neke države su imale sreću da ovaj prijelaz prođu na miran način i do svog novog ustava dođu na temelju razboritog izbora između mogućih alternativa. Bosni i Hercegovini nažalost, pripada posebno mjesto u tom pogledu, koje nema presedana u svjetskoj povijesti ustavnog prava. Ona je svoj ustav kao samostalna država, dobila kao aneks međunarodnog mirovnog sporazuma, i taj ustav uz brojne odrednice koje se vezuju za njega, dobio naziv ustav – ugovor međunarodnog karaktera. Njime je uspostavljen mir, ali i potpuno nefunkcionalna država. Taj ustav je umjesto temeljnog zakona države, kojim se pravno posreduje u rješavanju političkih sukoba, i sam uvučen u njih, i umjesto da ih rješava on generira nove. Zbog toga je taj ustav i nefunkcionalan država kao njegova posljedica, postao sam po sebi, jednom od temeljnih prepreka na europskom putu Bosne i Hercegovine. Ustav je proturječan, teorijski nekonzistentan, normativno neuobičajen, gdje je gotovo svaki segment ustavnog uređenja invalidan. Kako je nemoguće doći do većih unutarnjih ustavnih promjena, sve više zbiljsko nadvladava normativno. U konačnici uvijek dođemo do ovisnosti Bosne i Hercegovine o karakteru međunarodnog sistema koji se i sam mijenja.

Ključne riječi: Bosna i Hercegovina, Europska unija, ustav, europske integracije, međunarodna zajednica, Dayton

doc. dr. sc. Nina Mišić Radanović

Sveučilišni odjel za forenzične znanosti Sveučilišta u Splitu

PRIJEPORI O KAZNENOJ ODGOVORNOSTI ZDRAVSTVENIH DJELATNIKA ZA STRUČNU POGREŠKU

U raspravama u stručnim pravnim i medicinskim krugovima te među pacijentima i njihovim udrugama kao i u općoj javnosti posljednjih su godina sve prisutnija dva prijevora u vezi kaznene odgovornosti liječnika i drugih zdravstvenih djelatnika za tzv. stručnu pogrešku (*medical malpractice*). Prvi prijevor tiče se uopće potrebe za kaznenom odgovornošću zdravstvenih djelatnika u situaciji u kojoj za istu stručnu pogrešku istovremeno postoji disciplinska i građanska odgovornost te osiguranje od profesionalne odgovornosti. Zagovornici ukidanja kaznene odgovornosti zdravstvenih djelatnika za stručnu pogrešku argumentirano obrazlažu prijedlog za ukidanjem samostalnog kaznenog djela nesavjesnog liječenja koje ne ispunjava svrhu svog postojanja te umjesto kaznene odgovornosti predlažu da se stručna pogreška procesuirala pred stručnim komorama i tijelima zdravstvenih ustanova. Protivnici kaznene odgovornosti zdravstvenih djelatnika za stručnu pogrešku koriste i argument da ih njihova stigmatizacija u kaznenom postupku može značajno opteretiti u njihovom svakodnevnom radu i dovesti do, za pacijenta nepoželjne, defanzivne medicine. Međutim, s obzirom da je građanskopravna odgovornost namijenjena zadovoljavanju privatnih interesa i materijalnih aspekata odnosa među ljudima, ona ne udovoljava zahtjevu izražavanja društvenog prijekora zbog počinjenja kaznenih djela te, najčešće ne jamči potpunu istragu o razlogu tjelesnog ozljeđivanja ili smrti pacijenta. I disciplinske mjere, koliko god bile teške za počinitelja stručne pogreške, ipak bi u tako važnom području kao što je medicina, najčešće bile nedovoljne za zaštitu i obeštećenje koje pravni sustav u slučajevima počinjenja kaznenih djela za koja su propisane zatvorske kazne mora osigurati. Drugi prijevor vezan je za postojanje posebnih kaznenih djela za koja zdravstveni djelatnici odgovaraju, prvenstveno za kaznena djela nesavjesnog liječenja i nepružanja medicinske pomoći. Sve države nastale raspadom bivše Jugoslavije zadržale su posebna kaznena djela zdravstvenih djelatnika dok države zapadnog (kontinentalnog i angloameričkog) pravnog sustava kaznenu odgovornost zdravstvenih djelatnika vezuju uz opća kaznena djela protiv života i tijela. Upitno je bi li prihvaćanje modela odgovornosti za opća kaznena djela bilo poželjnije te više odgovaralo sudskoj praksi ili bi stigmatizirajući učinak kaznenih postupka za npr. ubojstvo bio još veći. Također, upitno je privilegira li zdravstvene djelatnika u nekim slučajevima postojeća zakonska konstrukcija djela nesavjesnog liječenja u odnosu na kazne propisane za opća kaznena djela protiv života i tijela.

Ključne riječi: zdravstveni djelatnik, stručna pogreška, kaznena odgovornost, nesavjesno liječenje, stigmatizacija

mr. sc. Zlatan Omerspahić, poslijedoktorand

Pravni fakultet Univerziteta u Zenici

ZAŠTITA PRIVATNOSTI U 21. STOLJEĆU – KONVERGENCIJA ZAŠTITE OSOBNIH PODATAKA U EVROPSKOJ UNIJI SA POSTOJEĆIM ZAKONODAVNIM OKVIROM U BOSNI I HERCEGOVINI

Potpisivanjem Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju između Evropskih zajednica i njihovih država članica s jedne strane i Bosne i Hercegovine s druge strane, Bosna i Hercegovina je i formalno pravno započela proces usklađivanja svog pravnog okvira sa standardima Evropske unije. Paralelno sa procesom usklađivanja, Evropska unija je radila na usavršavanju propisa u mnogim oblastima koje je kao *sui generis* zajednica imala nadležnost da uređuje. Zaštita osobnih podataka je područje u kojem je došlo do snažnog zaokreta i sveobuhvatne reforme. Polazišna tačka ovakvog djelovanja u oblasti zaštite osobnih podataka leži u činjenici da je zaštita pojedinca s obzirom na obradu osobnih podataka temeljno pravo. Članom 8. stavom 1. Povelje Evropske unije o temeljnim pravima („Povelja”) te članom 16. stavom 1. Ugovora o funkcioniranju Evropske unije (UFEU) utvrđuje se da svako ima pravo na zaštitu svojih osobnih podataka. Osim toga, Uredbom (EU) 2016/679 Evropskog Parlamenta i Vijeća od 27. travnja 2016. o zaštiti pojedinaca u vezi s obradom osobnih podataka i o slobodnom kretanju takvih podataka te o stavljanju izvan snage Direktive 95/46/EZ (Opća uredba o zaštiti podataka) uvedena je znatno strožija zaštita osobnih podataka u odnosu na Direktivu koja je do tada važila., a koja usljed razvoja tehnologije nije mogla dostatno odgovoriti zahtjevima zaštite privatnosti. Republika Hrvatska kao punopravna članica Evropske unije u potpunosti je implementirala standarde zaštite osobnih podataka iz Uredbe. U radu će se komparativnom metodom analizirati postojeći Zakon o zaštiti ličnih podataka u Bosni i Hercegovini sa Zakonom o zaštiti osobnih podataka Republike Hrvatske, a sve u svjetlu nadolazećeg novog Zakona o zaštiti ličnih podataka BiH koji je u formi nacрта usvojen u Parlamentarnoj skupštini Bosne i Hercegovine i čije se usvajanje očekuje tokom naredne godine. Pred ovoga, u radu će se dati osvrt i na vrlo značajno pitanje današnjice, a koje postojeće standarde zaštite privatnosti stavlja pod znak pitanja, a to je upotreba umjetne inteligencije u mnogim industrijama. I dok Vijeće Evrope još uvijek neobavezujućim pravnim aktima nastoji otvoriti put ka obavezujućem pravnom okviru u ovoj problematici sve je veći broj onih koji nastoje iskoristiti prednosti umjetne inteligencije. Ovo pitanje u radu će se analizirati kroz otvaranje dileme koliko postojeći propisi u Bosni i Hercegovini mogu odgovoriti ovako složenom pitanju današnjice i šta Bosna i Hercegovina može i mora naučiti od Evropske unije, odnosno od susjedne Hrvatske u oblasti zaštite osobnih podataka i u domenu primjene umjetne inteligencije.

Ključne riječi: zaštita osobnih podataka, GDPR, pravo na privatnost, umjetna inteligencija, Vijeće Evrope, Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju

prof. dr. sc. Ivan Padjen

Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci

DIPLOMACIJA U GRANICAMA PRAVA: VANJSKA POLITIKA REPUBLIKE HRVATSKE, USTAV BOSNE I HERCEGOVINE TE DRŽAVNO (INTERNACIONALNO I NACIONALNO) PRAVO

1. Praktični su problemi to da vanjska politika Republike Hrvatske prema Bosni i Hercegovini: ne može biti državna jer nije jedinstvena (nerijetko je narodnjačka ili čak zavičajna te strančarska; nije prilagodljiva, jer legalistički ustraje na provedbi pravno neprovedive odredbe Ustava BiH po kojemu su Hrvati u BiH jedan od konstitutivnih naroda, a nije našla odgovor na promjene Ustava BiH nakon Daytonskog sporazuma).

2. Teorijski su problemi rada nedovoljne spoznaje praktičnih problema. Dovoljne su one koje omogućavaju ustanovljenje praktičnih problema, njihovu razdiobu u zadatke savladive od raspoloživih disciplina (stručnih, znanstvenih) te povezivanje nalaza tih disciplina u cjelovitu spoznaju i cjelovit prijedlog rješenja problema. Pravna znanost u RH, a podjednako i u drugima nekadašnjima zemljama realnog socijalizma, usredotočena je na primjenu prava. Hrvatske društvene znanosti zanemaruju studij države. Hrvatska nema internacionalne studije, tj. političke, ekonomske, socijalne, pravne i sl., studije stranih zemalja, svake pojedinačno i usporedno, te internacionalnih odnosa. Taj propust nameće pitanje od kuda uopće organi vanjske politike RH crpe znanja BiH.

3.1. Uvodni dio rada sastojat će se od detaljnog navođenja i raščlambe istraživačkih problema te od: (a) postulacije vrijednosti; i (b) prihvata teorijsko-metodološkog okvira istraživanja.

3.2. Glavni dio rada sastojat će se od sljedećih dijelova: (aa) nalaz ustavnih i/ili strogih načela u skladu s postuliranim vrijednostima; (ab) nalaz interesa sudionika; (ba) opis ustavnih odluka BiH i njihova ocjena sa stajališta aa & ab; (bb) opis vanjskopoličkih odluka RH o ba i i njihova ocjena sa stajališta aa & ab; (c) opis uzroka odluka ba & bb; (d) vjerojatni budući uzroci i buduće ustavne odluke BiH i RH (e) nalaz i zagovor alternativnih vanjskopoličkih odluka RH.

Ključne riječi: Republika Hrvatska, vanjska politika, Bosna i Hercegovina, ustavno uređenje, teorija prava i države, pravna politika

prof. dr. sc. Marko Petrak

Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu

VELIKE PRAVNE TRADICIJE I KODIFICIRANOST GRAĐANSKOG PRAVA U JUGOISTOČNOJ EUROPI

Tema predložene raščlambe jest pitanje kodificiranosti građanskog prava u državama jugoistočne Europe u prošlosti, sadašnjosti i budućnosti. Analiza će se odnositi na sljedeće države: Slovenija, Hrvatska, Bosna i Hercegovina, Crna Gora, Srbija, Makedonija, Kosovo, Albanija, Grčka, Bugarska i Rumunjska. U uvodnom dijelu raščlambe, prikazat će se ukratko velike pravne tradicije (rimsko pravo, bizantsko pravo, kanonsko pravo, *ius commune*, osmansko pravo, francusko pravo, austrijsko pravo, njemačko pravo) u kontekstu njihovog presudnog povijesnog utjecaja na pravne sustave navedenih država u njihovim sadašnjim granicama, potom građanske kodifikacije ili građansko zakonodavstvo koje je u tim državama bilo na snazi tijekom prošlog stoljeća, dok će središnja tema biti stanje kodificiranosti građanskog prava u svakoj pojedinoj od navedenih zemalja u današnje vrijeme. U tom smislu, navedene države mogu se podijeliti u tri skupine: 1.) države u kojima je provedena kodifikacija građanskog prava (Grčka, Rumunjska, Albanija); 2.) države u kojima je u tijeku pothvat kodifikacije građanskog prava (Srbija, Makedonija, Crna Gora, Kosovo); 3.) države u kojima trenutno ne postoje izražene inicijative za kodifikacijom građanskog prava (Bosna i Hercegovina, Hrvatska, Slovenija, Bugarska). Cilj predložene analize jest – *inter alia* – nastojati prikazati povijesna i suvremena kodifikatorska iskustava u Jugoistočnoj Europi u rasponu od najboljih praksi u navedenom aspektu, pa sve do opisa najvažnijih čimbenika koji imaju negativan utjecaj na kodifikatorske pothvate. Pri tome će se obraditi različita relevantna pitanja poput odnosa velikih pravnih tradicija, postojećeg zakonodavstva i kodifikacijskih nastojanja, pitanja spremnosti nacionalnih pravnih profesija za donošenje kodifikacije, pitanja sudjelovanja stranih eksperata u kodifikatorskim pothvatima, pitanja pozitivnog i/ili negativnog utjecaja političkog okruženja, civilnog sektora i javne sfere općenito na građanske kodifikacije itd.

Ključne riječi: kodifikacija, pravna tradicija, jugoistočna Europa, poredbeno pravo

doc. dr. sc. Tunjica Petrašević

Nenad Miletić

Mato Krmek

Pravni fakultet Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

STANDARDI ZAŠTITE LJUDSKIH PRAVA U PRAKSI USTAVNOG SUDA RH: STRASSBOURG VS. LUXEMBOURG

Republika Hrvatska je članica dvije međunarodne organizacije: Vijeća Europe i Europske unije, od kojih svaka ima svoj vlastiti katalog ljudskih prava. Premda je Europska konvencija o ljudskim pravima (dalje: Konvencija) kao instrument Vijeća Europe bila model za izradu Povelje o temeljnim pravima Europske unije (dalje: Povelja) nerijetko dva 'europska' suda (Europski sud za ljudska prava i Sud EU) zauzimaju različita stajališta u pogledu zaštite istog temeljnog ljudskog prava i slobode. Sve države članice EU ujedno su i članice Vijeća Europe i potpisnice Konvencije. Nameće se pitanje trebaju li države članice dati prioritet stajalištima suda u Strassbourgu ili Luxemburgu. Cilj ovoga rada je analizirati zaštitu ljudskih prava u praksi Ustavnog suda Republike Hrvatske, s posebnim osvrtom na situacije kada dva "europska" suda imaju oprečna stajališta oko istog temeljnog prava ili slobode. U prvom dijelu prikazati će se odnos dvaju 'europskih' sudova i opisati ideja pristupanja Unije Konvenciji. U drugom dijelu analizirati će se odabrani predmeti iz sudske prakse Suda EU i Europskog suda za ljudska prava gdje su zauzeli različita stajališta oko istog prava ili slobode. Treći dio rada bavi se praksom Ustavnog suda RH u predmetima gdje postoje oprečna stajališta: Strassbourg vs. Luxembourg. U četvrtom dijelu rada su zaključne napomene.

Ključne riječi: Republika Hrvatska, Ustavni sud RH, Europska unija, Vijeće Europe, Europska konvencija za ljudska prava, Povelja o temeljnim pravima EU, ljudska prava

prof. dr. sc. Borislav Petrović

Pravni fakultet Univerziteta u Sarajevu

PORESKA UTAJA ILI PREVARA U ZAKONODAVSTVU I PRAKSI BOSNE I HERCEGOVINE

U krivičnom zakonodavstvu Bosne i Hercegovine ovo krivično djelo imalo je različite nazive. Naime, ono se tradicionalno zvalo poreska utaja. Međutim, blanketnost ove inkriminacije nužno upućuje na zakonodavstvo iz oblasti poreza, pogotovo indirektnih poreza, pa je prvobitni naziv nekako logično promijenjen u sadašnji, gdje je i u naslovu inkriminacije istaknuta prevara. Tome su, vremenom, doprinosili i slučajevi iz sudske prakse u kojima su do izražaja dolazili određeni vidovi prevara od strane poreskih obveznika. U osnovi je riječ o nepružanju podataka, ili pružanju lažnih podataka o stečenim oporezivim prihodima ili drugim činjenicama koje su od utjecaja na utvrđivanje iznosa obveza poreskog obveznika. Također, kazneno djelo će postojati i u slučaju podnošenja poreske prijave neistinitog sadržaja sa namjerom da se ostvari pravo na povrat ili kredit po osnovu indirektnih poreza. Istraživanjem sudske i tužiteljske prakse pokušaćemo se utvrditi oblici ovog kaznenog djela u praksi, pogotovo glede radnje i posljedice. S tim u vezi napominjemo da su u Bosni i Hercegovini uočeni novi modaliteti poreske utaje i prevare korištenjem sofisticiranih sredstava i metoda, a sve u cilju ostvarivanja nezakonite dobiti od strane poreskih obveznika. Prema nekim pokazateljima te poreske prevare su premašile milionske iznose od strane pojedinih obveznika, čime su utajene i velike sume poreza.

Ključne riječi: poreska utaja, poreska prevara, poreski obveznik, porez, nezakonita dobit

doc. dr. sc. Davorin Pichler

Pravni fakultet Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

GRAĐANSKOPRAVNI ASPEKTI OPĆE UREDBE O ZAŠTITI OSOBNIH PODATAKA (GDPR) U PROVOĐENJU LJEKARNIČKE PRAKSE

Od samog stupanja na snagu, mogao se steći dojam da adresati dočekuju primjenu GDPR-a nepripremljeni. U radu će se istaknuti problemi koji su se pojavili u usklađivanju ljekarničke prakse sa zahtjevima iz GDPR-a. Tematizira se postupanje u ljekarničkoj praksi, budući da ljekarništvo predstavlja dio zdravstvene djelatnosti od interesa za Republiku Hrvatsku koja se obavlja kao javna služba. Odredbe GDPR-a koje se odnose na pretpostavke valjanosti privole za obradu osobnih podataka korespondiraju sa zahtjevima za valjanost obaviještenoga pristanka u suvremenim pravnim poredcima. U tom smislu, rad će problematizirati pitanje zaštite prava osobnosti, odnosno prava na privatnost korisnika ljekarničkih usluga. Također, ukoliko se privola za upis osobnih podataka u ljekarničke baze podataka vrši elektroničkim putem, istu vrijednost kao vlastoručan potpis ima samo kvalificirani elektronički potpis. U radu se upozorava na pretpostavke valjanosti potpisa danog u elektroničkom obliku. Odredbe u GDPR-u koje se odnose na odgovornost za štetu ukazuju da se odgovornost osoba uključenih u obradu osobnih podataka (voditelj i izvršitelj obrade) procjenjuje temeljem pravila o subjektivnoj odgovornosti. Iz dikcije odredbi GDPR-a možemo zaključiti da je podnošenje pritužbe nadzornom tijelu, odnosno ne rješavanje nadležnog tijela po pritužbi, procesna pretpostavka za pokretanje postupka protiv nadzornog tijela pred nadležnim sudom. U tom smislu, rad propituje materijalnopravne i procesnopravne posljedice donošenja Uredbe na ostvarivanje prava iz odgovornosti za štetu temeljem povrede prava na privatnost osobnih podataka.

Ključne riječi: uredba, ljekarništvo, osobni podaci, prava osobnosti, privola

izv. prof. dr. sc. Damir Primorac

dr. sc. Maja Buhovac

Marko Pilić

Sveučilišni odjel za forenzične znanosti Sveučilišta u Splitu

TEORIJSKI I PRAKTIČNI ASPEKTI PRAVOSUDNE SURADNJE HRVATSKE I BOSNE I HERCEGOVINE U POSTUPCIMA IZRUČENJA VLASTITIH DRŽAVLJANA

Institut izručenja najstariji je oblik međunarodne pravne pomoći koji je među državama članicama Europske unije zamijenjen europskim uhidbenim nalogom. U odnosu na treće države kakva je Bosna i Hercegovina, izručenje je jedini instrument kojim se omogućava transfer osoba koje se imaju izručiti u svrhu vođenja kaznenog postupka ili izvršenja kazne zatvora ili u svrhu druge mjere koja podrazumijeva oduzimanje slobode u državi moliteljici. S ciljem stalnog nastojanja osiguranja pravne sigurnosti, načela zakonitosti i vladavine prava, države kao subjekti međunarodnog prava svoje odnose na području ekstradicijskog prava sve više reguliraju potpisivanjem bilateralnih sporazuma kojima žele ostvariti taj cilj. U tom smjeru Hrvatska i Bosna i Hercegovina zaključile su 28. studenog 2012. godine Ugovor o izručenju, koji se s tim datumom počeo privremeno primjenjivati, dok je stupio na snagu 6. ožujka 2014. godine. Ugovorom su, između ostalog, ekstenzivnije uređene odredbe o izručenju vlastitih državljana, čime se na određeni način odstupilo od tradicionalnog načela neizručenja vlastitih državljana. Autori u radu analiziraju odredbe Ugovora o izručenju s posebnim osvrtom na odredbe o izručenju vlastitih državljana, osobito državljana koji imaju dvojno državljanstvo što je nerijetko slučaj državljana Hrvatske i Bosne i Hercegovine. Mnoge države u Europi i svijetu tradicionalno se snažno protive izručenju vlastitih državljana. Načelo neizručenja vlastitih državljana proizlazi iz suverenosti država i njezinih državljana te obveza koje ih vežu, a osobito nepovjerenja u pravosudne sustave drugih država. Međutim, imajući u vidu da je temeljni cilj izručenja borba protiv nekažnjavanja osoba za koje se sumnja da su počinile kazneno djelo ili koje su osuđene za isto, tada bi se nepovjerenje kao razlog neizručenja vlastitih državljana trebalo uzeti s velikim oprezom. Da je načelo neizručenja vlastitih državljana u suvremenom kaznenom pravu zastarjelo potvrđuje i Konvencija o izručenju između država članica Europske unije, navodeći da se izručenje ne smije odbiti s obrazloženjem da je osoba državljanin države moliteljice. Cilj ovog rada je analizom postojećeg normativnog okvira i praktičnih primjera (ne)izručenja vlastitih državljana između Hrvatske i Bosne i Hercegovine ukazati na probleme koji utječu na učinkovitu pravosudnu suradnju ovih dviju država te ponuditi stajališta koja bi mogla pridonijeti razmatranju vrlo aktualnih pitanja.

Ključne riječi: pravosudna suradnja, ekstradicija, ugovor o izručenju, (ne)izručenje vlastitih državljana, sudska praksa

doc. dr. sc. Lucija Sokanović

Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu

NAČELO ZAKONITOSTI U ODLUKAMA TARICCO I. I II.

Odluke Taricco I. i II. presude su Suda pravde Europske Unije (Suda) donesene u sastavu velikoga vijeća. Prva je donesena povodom zahtjeva za prethodnu odluku u odnosu na tumačenje čl. 101., 107. i 119. UFEU-a kao i čl. 158. Direktive Vijeća 2006/112/EZ od 28. studenoga 2006. o zajedničkom sustavu poreza na dodanu vrijednost u okviru kaznenog postupka pokrenutog protiv I. Taricca i dr., optuženih zbog osnivanja i organiziranja udruženja radi počinjenja različitih kaznenih djela u području poreza na dodanu vrijednost (PDV) od 8. rujna 2015. Druga je presuda donesena povodom zahtjeva za prethodnu odluku koja se odnosi na tumačenje čl. 325. st. 1. i 2. UFEU-a, kako je protumačen presudom od 8. rujna 2015., Taricco i dr. (C-105/14, EU:C:2015:555) u okviru kaznenog postupka pokrenutog protiv osoba M.A.S. i M.B. u vezi sa kaznenim djelima u području poreza na dodanu vrijednost (PDV) od 5. prosinca 2017. Odluka iz presude Taricco I. kako je na nacionalnom sudu da omogući puni učinak članka 325. st. 1. i 2. UFEU-a ne primjenjujući, prema potrebi, odredbe nacionalnog prava koje bi mogle imati učinak sprječavanja dotične države članice u poštovanju njezinih obveza na temelju čl. 325. st. 1. i 2. UFEU-a, potvrđena je u presudi Taricco II. uz ekspliciranje iznimke u slučaju da takvom neprimjenom dolazi do povrede načela zakonitosti kaznenih djela i kazni, zbog nepreciznosti primjenjivog zakona ili retroaktivne primjene zakonodavstva kojim se propisuju stroži uvjeti kaznenog progona od onih koji su bili na snazi u trenutku počinjenja djela. U radu se analiziraju pojedini aspekti načela zakonitosti evocirani ovim odlukama te se propituju njihovi učinci i posljedice u kontekstu jamstva pravne sigurnosti.

Ključne riječi: Taricco I., Taricco II., zastara, teške prijevare kojima se nanosi šteta financijskim interesima Europske unije

Džejna Suljević

Pravni fakultet Univerziteta u Zenici

JAVNI BILJEŽNIK / NOTAR KAO POVJERENIK SUDA U OSTAVINSKOM POSTUPKU: ISKUSTVA IZ HRVATSKE I BOSNE I HERCEGOVINE

Zakonom o javnom bilježništvu R. Hrvatske („Narodne novine“, br. 78/93, 29/94, 162/98 i 16/07) predviđeno je da javni bilježnici, u okviru poslova koje mogu obavljati, obavljaju poslove kao povjerenici sudova i drugih vlasti. Tako je navedenim Zakonom propisano da će se ovlasti javnih bilježnika u provođenju ostavinske rasprave uređivati zakonom kojim se uređuje ostavinski postupak. Učestvovanje javnog bilježnika u ostavinskom postupku kao povjerenika suda u ostavinskom postupku zakonski je uređena donošenjem Zakona o nasljeđivanju („Narodne novine“, br. 48/03, 163/03 i 35/05). Notarska služba kao javna služba je uvedena u pravni sistem Bosne i Hercegovine donošenjem Zakona o notarima FBiH („Službene novine Federacije BiH“, br. 45/2002 i 30/2016 odluka US), a potom i donošenjem Zakona o notarima Brčko Distrikta BiH („Službeni glasnik Brčko Distrikta BiH“, br. 9/2003 i 17/2006) te Zakona o notarima Republike Srpske („Službeni glasnik Republike Srpske“, br. 86/2004, 2/2005, 74/2005, 76/2005 - ispr., 91/2006, 37/2007, 74/2007 - odluka US, 50/2010, 78/2011, 20/2014, 68/2017 i 113/2018 – odluka US). Navedenim zakonskim propisima predviđeno je da sud ili drugi organ vlasti može notaru povjeriti vršenje i drugih poslova, koji su u saglasnosti sa njegovom djelatnošću (čl. 72. Zakona o notarima Federacije BiH, čl. 67. Zakona o notarima Republike Srpske i čl. 46. Zakona o notarima Distrikta Brčko). Donošenjem Zakona o nasljeđivanju FBiH („Službene novine FBiH, br. 83/14) i Zakona o nasljeđivanju Brčko Distrikta BiH („Službeni glasnik Brčko Distrikta BiH“, br. 36/2017) predviđena je uloga notara kao povjerenika suda u ostavinskom postupku, dok je u Republici Srpskoj isto predviđeno u odredbama Zakona o vanparničnom postupku RS („Službeni glasnik Republike Srpske“, br. 36/2009 i 91/2016). U radu će se predstaviti osnovne nadležnosti javnog bilježnika odnosno notara kao povjerenika suda u ostavinskom postupku, s naglaskom na dosadašnja relevantna iskustva u praksi, kako javnih bilježnika u Republici Hrvatskoj, tako i notara u Bosni i Hercegovini kao povjerenika u ostavinskom postupku.

Ključne riječi: javni bilježnik, notar, ostavinski postupak, nasljeđivanje

Lejla Zilić

Pravni fakultet Univerziteta u Zenici

ODGOVOR NA KLIMATSKE PROMJENE I PREKOGRANIČNE OKOLIŠNE KATASTROFE – ROĐENJE NOVOG LJUDSKOG PRAVA?

Ekološke katastrofe kao što su zagađenje zraka, vode i tla, kao i uništavanje biljnih i životinjskih vrsta postaju sve prisutnija pojava danas. U većini slučajeva uzrok je ljudski faktor, odnosno negativan utjecaj čovjeka na okoliš koji se odražava u rastućoj industrijalizaciji, rastućem gospodarstvu, urbanizaciji, razvoju turizma i povećanju broja stanovništva na zemlji. Sve veći razvoj industrijalizacije uzrokovao je veliku emisiju štetnih plinova u zrak (uglavnom sumporni dioksid i ugljični dioksid) i ispuštanje štetnih tvari u vodu; urbanizacija i loša politika u području odlaganja otpada uzrokovali su zagađenje okoliša otpadom. Sve veći negativan utjecaj čovjeka na eko sistem uzrokovao je globalno zagrijavanje ili, drugim riječima, klimatske promjene. Nakon konferencije u Štokholmu, zaštita okoliša zauzima sve veće mjesto u međunarodnom pravu. U posljednjih 50 godina države su usvojile niz međunarodnih dokumenata koji regulišu problematiku zaštite okoliša i klimatskih promjena. Pored toga, međunarodna zajednica u posljednje vrijeme sve veću pažnju posvećuje pitanjima kao što su zaštita okoliša i ljudskih prava u ekološkim katastrofama te klimatskim promjenama koje su zadesile našu planetu. S tim u vezi, u pravnoj doktrini i sudskoj praksi međunarodnih sudova za ljudska prava vidljiva je rasprava o odnosu okolišnih prava sa ljudskim pravima te odgovornosti država prema pojedincima u slučajevima ekoloških katastrofa. Predmet ovog rada je pravna analiza precedenatne odluke Inter – Američkog suda za ljudska prava, donešene u februaru 2018., koja uvodi nova rješenja u oblasti prekogranične odgovornosti država za ekološke štete, i po prvi put u međunarodnom pravu, prepoznaje pravo na zdrav okoliš kao autonomno i individualno ljudsko pravo. Cilj ovog rada jeste ukazati na rješenja koja bi de lege ferenda mogla biti usvojena i unutar evropsko-kontinentalnog sistema za zaštitu ljudskih prava u kontekstu okolišnih prava i odgovornosti države za prekograničnu ekološku štetu.

Ključne riječi: ljudska prava, okolišna prava, međunarodno okolišno pravo, Inter–Američki sud za ljudska prava, prekogranična okolišna šteta, odgovornost države za ekološku štetu